

**UUDISTUVA JA OSAAVA SUOMI 2021-2027 – OHJELMA
ESR+ VALTAKUNNALLISET TEEMAT**
Liite 6.

Valtakunnallinen teema	Erityistavoite 4.1.1: ”Polkuja töihin” Yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminta- edellytysten parantaminen Improving the prerequisites for business for social enterprises
Välittävän toimielimen yhteyshenkilö(t)	Jukka Anttila, jukka.anttila@ely-keskus.fi
Koordinaatiohankkeen yhteyshenkilö(t)	[Nimi, sähköpostiosoite, puh.nro]
Ministeriön/ministeriöiden vastuuhenkilö(t)	Työ- ja elinkeinoministeriö Työmarkkinaneuvos Tuija Oivo +358 295 049 040
Toteutusaika	2021 - 2027
Rahoituskehysarvio (EU+valtio)	9,9 M€

1) Yhteys EU:n strategioihin, Suomen saamiin maakohtaisiin suosituksiin sekä kansallisiin strategioihin

EU:ssa arvioidaan olevan 2,8 miljoonaa yhteisötalouden toimijaa ja yritystä, jotka työllistävät 13,6 miljoonaa henkilöä. Euroopan komissio antoi yhteiskunnallisista yrityksistä vuonna 2011 tiedonannon ”Social Business Initiative”. Marraskuussa 2020 julkaistiin arviointi SBI-tiedonannon vaikutuksista (The Study on the impact of the SBI and its follow-up actions. Raportti osoittaa, että myönteistä kehitystä on eri maissa tapahtunut, mutta työtä on määrätietoisesti jatkettava. Valmisteilla onkin parhaillaan uuden yhteisötalouden toimintasuunnitelman valmistelu (The Social Economy Action Plan), jonka on määrä valmistua tämän vuoden viimeisellä neljänneksellä.

Yhteiskunnallinen yritystoiminta on pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa nostettu esiin yhtenä keinona luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden rakentamiseksi ja työllisyysasteen nostamiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama työryhmä on valmistellut esityksen yhteiskunnallisten yritysten strategiksi ja siihen liittyväksi toimintasuunnitelmaksi. Hallitus on kevään 2021 kehysriihessään hyväksynyt strategian.

Strategian tarkoituksena on vahvistaa yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytyksiä, lisätä uusien yhteiskunnallisten yritysten määrää sekä kehittää yhteiskunnallisten yritysten osaamista. Tavoitteena on elinvoimainen yhteiskunnallisten yritysten ekosysteemi, joka osallistuu tehokkaasti yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemiseen. Yksi strategian keskeisimmistä tavoitteista on työllistää osatyökykyisiä ja muuten vaikeassa työmarkkina-asemassa olevia.

Yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi ja tuen jatkuvuuden varmistamiseksi on perustettu erityinen, valtakunnallinen asiantuntijayksikkö. Kyseessä on yhteiskunnallisten yritysten erityisasiantuntemusta omaava osaamiskeskus, joka verkostoituu muiden toimijoiden kanssa edistäen sellaisten rakenteiden ja osaamisen syntymistä, joka tukee eri tavoin yhteiskunnallisten yritysten käynnistymistä ja liiketoiminnan edellytyksiä kaikissa yritystoiminnan vaiheissa. Keskuksen toiminnan ohjaus ja seuranta ovat työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla.

Kansallisen strategiatyön toimeenpano kytketään kiinteästi yhteen ESR –ohjelmatyön ja rakennerahasto-ohjelman toteutuksen kanssa.

2) Lisäarvo kansalliseen toimintaan ja yhteistyö alueellisen rakennerahastotoiminnan kanssa

TEM:n ohjauksessa toimiva osaamiskeskus kokoaa yhteen tällä hetkellä pirstaleisen ja pistemäisen asiantuntijuuden ja luo tarvittavia rajapintoja, joilla yhteiskunnallista yrittäjyyttä pystytään edistämään kansallisella tasolla. Osaamiskeskus tuo eri toimijat yhteen sekä parantaa eri toimijoiden ja toimijaverkoston välistä keskustelua, tiedonvaihtoa ja järjestelmällistä yhteistyötä.

Jo aiemmillä ESR-kausilla yhteiskunnalliset yritykset ovat olleet keskeinen ESR-hankkeiden hakija- ja toteuttajaryhmä alueilla. ESR-hanketoiminta on kuitenkin jäänyt pistemäiseksi ja koordinoimattomaksi, koska valtakunnallisella tasolla ei ole ollut yhteistä strategiaa.

Valtakunnallinen koordinaatiohanke tukee ohjelma-asiakirjaehdotuksessa esiin nostetun yhteiskunnallisten yritysten kokonaisvaltaisen toimintaympäristön rakentamista käytännön tasolla varmistaen tiedon keräämisen ja toiminnan levittämisen alueellisesti ja paikallisesti. Koordinaatiohankkeella varmistetaan tuki vaikuttavien ja skaalattavissa olevien sosiaalisten innovaatioiden syntymiselle, juurruttamiselle ja levittämiselle, mitä esitetään ko. erityistavoitteen läpileikkaavaksi periaatteeksi. Näin tuetaan myös uuden yhteiskunnallisen liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksiä.

Systemaattinen tiedonkeruu yhteiskunnallisista yrityksistä puuttuu tällä hetkellä. Valtakunnallinen osaamiskeskus tulee edistämään rakenteita ja vuoropuhelua, joilla tiedonkeruu pystytään johdonmukaistamaan. Alan pirstaleisen rakenteen vuoksi tietoa on kuitenkin hyvin rajallisesti saatavilla julkisista tai muista rekistereistä. Käytännössä merkittävä osa tiedosta on alueellisten ja paikallisten toimijoiden verkostoissa. Myös tämän tiedon kokoaminen alueilta osaamiskeskuksen ja viranomaisten hyödynnettäväksi tulee organisoida hankkeen yhteydessä.

Samalla koordinaatiohanke tuo kansalliseen keskusteluun yhteiskunnallisten yritysten viitekehyksen ja keskustelun etenemisen EU-tasolla. Hanke osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, joka on olennainen osa teeman toteutusta. Hanke tulee myös paikallisten ja alueellisten verkostojen kansainvälisen yhteistyön muodostumista.

3) Toiminnan kohderyhmät

Koordinaatiohankkeen tavoitteena on muodostaa sosiaalisen osallisuuden kumppanuusverkosto, johon kuuluvat keskeiset kansalliset ja alueelliset toimijat.

Keskeisiä kumppaneita ovat:

- Rahoittaja ja keskeisten ministeriöiden asiantuntijat, ohjelmakoordinaattorit ja hankevalvojat.
- ESR+ -ohjelman, Maaseuturahaston, Business Finlandin, STEAn ym. rahoittajien teeman kannalta relevantit edustajat
- edellä mainittujen tahojen rahoittamat yhteiskunnallista yrittäjyyttä kehittävät ja tai tutkivat hankkeet
- kansalliset alan keskeiset sateenvarjotoimijat
- teeman keskeiset kansainväliset verkostot ja koordinaatiohankkeet
- maakunta- ja kuntapäätäjät

Kohderyhmänä ovat yhteiskunnalliset yritykset, eli osakeyhtiöt, jotka ovat määritelleet toiminnalleen yhtiöjärjestykseen kirjatun yhteiskunnallisen päämäärän, osuuskunnat sekä liiketoimintaa harjoittavat yhdistykset, säätiöt ja muut yhteisöt, sekä näiden muodostamat yhteenliittymät. Kohderyhmänä voi myös olla näiden johto ja henkilöstö sekä yhteiskunnallista yrittäjyyttä harkitsevat henkilöt.

Välillisiä kohderyhmiä ovat osatyökykyiset ja muut heikossa työmarkkina-asemassa olevat, joiden työllisyyttä edistetään yhteiskunnallisen yrittäjyyden ekosysteemiä parantamalla, uusia sosiaalisia innovaatioita edistämällä sekä edistämällä yhteiskunnallista yrittäjyyttä.

Välillisiin kohderyhmiin kuuluvat lisäksi media ja viestimet, kuntien elinkeinotoimen, työllisyydenhoidon sekä sosiaali- ja terveysalan työntekijät, työ- ja elinkeinohallinnon asiantuntijat sekä maakunta- ja kuntapäätäjät.

4) Toiminnan konkreettinen sisältö ja mahdolliset alateemat

Koordinaatiohankkeen keskeinen tehtävä on tukea alueellisten ja paikallisten toimijoiden työskentelyä valtakunnallisen strategian suuntaisesti prosessin kaikissa vaiheissa: verkostoituminen, ratkaistavien kysymysten tunnistaminen, hankkeistaminen, pilotointi, tulosten näkyväksi tekeminen ja levittäminen, toiminnan skaalaaminen ja uuden yhteiskunnallisen yrittäjyyden syntyminen sekä nykyisen edellytysten ja vaikuttavuuden vahvistuminen.

Koordinaatiohanke toimii välittömässä yhteydessä valtakunnalliseen osaamiskeskukseen, jonka tehtävä on toimia yhteiskunnallisen yrittäjyyden asiantuntijana ja strategian toimeenpanijana luoden rakenteita ja rajapintoja, jotka mahdollistavat yhteiskunnallisen yrittäjyyden ja liiketoiminnan johdonmukaisen kehittämisen valtakunnan tasolla.

Toiminnan keskeiset sisällöt ja alateemat:

* Valtakunnalliset mallit yhteistyölle ja verkostoitumiselle

- ✓ yhteiskunnallisten yritysten keskinäinen verkostoituminen ja yhteistyö (ml. valmiuksia parantavien ”sateenvarjojen”/”kattorakenteiden” luominen, mentorointi ja vertaistuki)
- ✓ yhteiskunnallisten yritysten verkostoituminen ja yhteistyö muiden yritysten kanssa liiketoiminnan ja sen edellytysten edistämiseksi

* Valtakunnalliset mallit yhteiskunnallisen yrittäjyyden lisäämiseksi

- ✓ yrityshautomo- tai kiihdyttämötoiminta, joka vauhdittaa ja vahvistaa yhteiskunnallisten yritysten toiminnan käynnistymistä, kehittymistä sekä kasvua ja kansainvälistymistä
- ✓ liiketoimintaa edistävät neuvonta- ja muut yritysten asiantuntijapalvelut
- ✓ palvelujärjestelmien valmiuksien parantaminen: yhteiskunnallisia yrityksiä koskevan tiedon ja osaamisen lisääminen niille, jotka tarjoavat yrityksille erilaisia palveluja ja tukea yritystoiminnan eri vaiheissa
- ✓ osatyökykyisten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien ammatinharjoittamisen ja yrittäjyyden edellytysten vahvistaminen

* Valtakunnalliset mallit sosiaalisten innovaatioiden syntymisen edistämiseksi

- ✓ yhteiskunnallisten yritysten sekä erilaisten oppi- ja tutkimuslaitosten verkostoyhteistyön rakenteellistaminen sosiaalisten innovaatioiden edistämiseksi
- ✓ sosiaalisten innovaatioiden skaalaamista ja kaupallistamista tukevien rakenteiden luominen ja vahvistaminen alue- ja paikallistasolla (mm. alan IPR-osaamisen vahvistaminen, verkostoyhteistyö innovaatorahoittajien kanssa rahoituskanavien vahvistamiseksi)
- ✓ eri toimintalogiikalla toimivien toimijoiden osaamisen ristiinpölyttäminen (esim. avustuspohjaiset toimijat, julkisen sektorin palveluntuottajat sekä missiopohjaiset yritykset)

* Valtakunnalliset mallit osatyökykyisten ja muiden vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevien työllistämiseksi osana yhteiskunnallista yrittäjyyttä

- ✓ työhön integroivien yhteiskunnallisten yritysten verkostojen vahvistaminen ja rakenteellistaminen
- ✓ koordinaatioyhteistyö mm. vaikuttavien julkisten hankintojen toimijoiden kanssa
- ✓ vaikuttavien paikallisten ja alueellisten mallien esiin nostaminen ja levittämisen tai skaalaamisen tuki

* Valtakunnalliset mallit tiedonkeruulle, tunnettuudelle, vaikuttavuudelle ja rahoitukselle

- ✓ yhteiskunnallisia yrityksiä ja yhteisöaloutta koskevan tilastoinnin, tiedonkeruun ja tiedotuksen parantaminen ja systematisointi
- ✓ toiminnan vaikuttavuuden mittaamisen keinojen vahvistaminen ja levittäminen sekä tästä viestiminen
- ✓ yhteiskunnallisten yritysten toimintamallin tunnettuuden parantaminen (esim. viestintäkampanjat, materiaalit oppilaistoksiin ja eri toimijoille)
- ✓ uusien yhteisöllistä toimintaa tukevien ja vaikuttavuuteen perustuvien rahoitusmallien (esim. vaikuttavuussijoittaminen, tulosperusteiset hankinnat, joukkorahoituksen yhdistäminen rahoitusvälineisiin) selvittäminen ja edistäminen

5) Yhteistyö, kumppanuudet, yhteiskehittäminen

Teemaa on valmisteltu keskeisten ministeriöiden asiantuntijoiden yhteistyönä sekä alueiden edustajien kanssa. Keskeisiä sidosryhmiä ovat myös yhteisötalouden toimijat, yhteiskunnalliset yritykset ja niiden parissa työskentelevät verkostotoimijat sekä työmarkkinaosapuolet ja yritysten edustajat.

Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy toteutti vuonna 2019 selvityksen yhteiskunnallisista yrityksistä Suomessa. TEMin yhteiskunnallisten yritysten strategia-työryhmä on järjestänyt kuulemistilaisuuksia eri toimijoille; järjestöille, tutkimuslaitoksille, viranomaisille sekä yhteisötalouden yrityksille ja työmarkkinaosapuolille. Koordinaatiohankkeen tarve on tullut keskeisesti esiin järjestetyissä kuulemisissa ja laaditussa selvityksessä. Myös kansainväliset kokemukset puoltavat vahvaa koordinaatiota teema-alueen toiminnan edistämiseksi. Tavoitteita ja toimenpiteitä on valmisteltu aktiivisessa vuoropuhelussa teema-alueen toimijoiden kanssa. Koordinaatiohankkeen tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnittelussa on ollut mukana keskeisiä aiemmillä ESR-kausilla yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen liittyviä ESR-hankkeita toteuttaneita yhteiskunnallisia yrityksiä, korkeakouluja ja oppilaitoksia sekä alan asiantuntijaorganisaatioita.

6) Tulosten mittaaminen ja käytettävät indikaattorit

Koordinaatiohankkeen keskeinen mittari on hankkeen toimintaan osallistuvien toimijoiden, verkostojen ja hankkeiden määrä sekä niiden kehittämien ja/tai pilotoimien toimintamallien määrä ja vaikuttavuus. Indikaattorina on myös tuettujen mikroyritysten sekä pienten ja keskisuuren yritysten lukumäärä. Hankkeessa työstetään tiedonkeruun malli ja varmistetaan yhdessä julkisten rekisteritoimijoiden kanssa, että relevanttia tietoa on saatavilla.

Hankkeessa kehitetään ja otetaan yleisesti käyttöön yhteisiä mittareita toiminnan vaikuttavuuden mittaamiseksi. Myös laadulliset mittarit, seuranta ja arvioinnit ovat teemassa tärkeitä toiminnan tulosten näkyväksi tekemisen ja vaikuttavuuden näkökulmasta.

Työllisyyttä edistävien hankkeiden osalta indikaattorina ovat normaalit ohjelmakauden, ko. toimintalinjan ja erityistavoitteen indikaattorit.

7) Toiminnan jatkuminen teemaan kuuluvien hankkeiden päättymisen jälkeen

Koordinaatiohankkeen toimeenpanon seuranta on kytketty em. yhteiskunnallisten yritysten strategia –työryhmän ja valtakunnallisen osaamiskeskuksen työhön. Hankkeen säännöllisellä raportoinnilla ja vuorovaikutuksella varmistetaan, että työryhmä voi käsitellä ja valmistella ehdotuksia poliittiseen päätöksentekoon esimerkiksi lainsäädännön, rahoituksen ja ohjauksen osalta. Osaamiskeskuksen ja koordinaatiohankkeen yhteistyöllä varmistetaan, että osaamiskeskuksen valtakunnan tasolla tehtävä työ leviää alue- ja paikallistasolle, ja aiemmillä rakenerahastokausilla tehty pistemäinen työ kootaan vaikuttavaksi, strategisesti kehittyväksi ja laajenevaksi kokonaisuudeksi, joka tukee valtakunnallisen strategian tavoitteita. Hankkeen aikana rakennetaan pysyvien rakenteiden varaan perustuva verkostotoimintamalli, jossa yhteiskunnallisten yritysten toimintaa edistetään normaalirakenteiden kuten koulutus- ja tutkimusjärjestelmän, monipuolisen rahoitusjärjestelmän sekä alalla toimivien ns. sateenvarjotoimijoiden koordinoituna yhteistyönä. Hankkeen aikana toteutetaan myös toimenpiteitä, joilla nykyiset rahoitusinstrumentit tunnistavat nykyistä laajemmin yhteiskunnallisen yrittäjyyden.

8) Viestintäsuunnitelma

Yhteiskunnallinen yritys terminä ja toimintamallina on edelleen huonosti tunnettu. Hankkeen viestinnän tavoitteena on tehdä olemassa oleva paikallinen ja alueellinen alan kehittäminen näkyväksi valtakunnallisella tasolla sekä tehdä yhteiskunnallinen yritys -toimintamalli ja sen edut tunnetummaksi niin kuluttajien, päättäjien, viranomaisten kuin rahoittajienkin keskuudessa.

Hankkeelta edellytetään perusteellista viestintäsuunnitelmaa, joka soveltuvin osin kytketään myös ao ministeriöiden viestintään.

Viestintäsuunnitelman keskeinen tavoite on vahvistaa paikallis- ja aluetasolla tehtävän työn kiinnittymistä valtakunnalliseen strategiatyöhön sekä vastaavasti valtakunnallisen strategian ja osaamiskeskuksen työn näkyväksi tekeminen alueelliselle ja paikalliselle tasolle.